

Observatoriulu ese de doue ori in septemana, mercuria si sambat'a.

#### Pretiu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. seu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. seu 11 franci; — numeri singuratici se dau cate cu 10 cr.

# OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie seu linia, cu litere mernute garmondou, la prim'a publicare cate 7 cr., la adou'a si a trei'a cate 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usoru prin assemnatiunile postei statului, adrese de a dreptulu la Redactiunea Diariulu Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 48.

Sibiu, 14/26 Iuniu 1878.

Anulu I.

## Deschidere de prenumeratiune.

Primirea binevoitoria si caldura ce avuramu la publiculu nostru lectoru in Semestrulu I, pe langa ce ne obliga a'i fi recunoscatori, ne indemnă si si inbarbata totu-odata, ca pasindu siguru inainte pe spinos'a carare de publicisti, se deschidemu la acestu diariu

## „Observatoriulu“

abonamentu nou pe Semestrulu alu II-lea din a. c. 1878, pe langa conditiunile specificate in fruntea lui, si anume

cu 4 fl. v. a. in laintrulu monarchiei,

cu 5 fl. seu 11 franci in strainatate.

In Sibiu cu 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 50 cr. mai multu.

Preturile de prenumeratiune se transmitu de a dreptulu la: Redactiunea „Observatoriulu“ in Sibiu, strad'a Orediuului Nr. 7.

Dela imbraciosiarea ulterioara de care vomu avea parte, va depinde progressiv'a inavutire a diariulu nostru, a carui programa in sinesi considerata, este forte larga, era infricosiat'a putere a evenimentelor actuali, care nu se voru potea sista in mersulu loru prin nici-unu congresu din lume, da ori-carui publicistu materialu de o abundantia ne mai cunoscuta dela 1848/1849 pana acuma.

Deci inainte cu D-dieu.

Redactiunea.

## Cestiunea Transilvaniei la Congresulu europenu.

Ati mai crediutu dvost'ra vreo-data, ca se va afla vreunulu dintre acei compatrioti ai nostri, cari au stersu de multu Transilvani'a din chart'a monarchiei, ca se cera astadi, ca afacerile acestei tieri se fia date in discusiunea Congresulu europenu? Si prin cine se se intemple acest'a? Prin nimeni altulu, de catu chiaru prin comitele Andrássy, ministru alu afaceriloru straine. Acestu lucru lu-cere dela reprezentantii monarchiei diariulu ministeriale „Kelet“ in primulu seu din Nr. 139 a. c. — Auctorulu acestei motiuni permite, ca in program'a cu care a mersu comitele Andrássy la Congresu aru sta curatu, ca scopulu principale alu cabinetulu austro-ungurescu este, ca cu acesta ocaziune

se asigure monarchiei austro-unguresci superioritatea pe terenulu economiei politice in tierile resaritene, si anume in Romania'a, Bulgari'a, Serbi'a, Bosni'a etc., adeca se si-le faca siesi tributarie, prin comerciulu si industria, se le aduca in conditiune de colonii supuse. — Plecandu de aci, susucitatulu diariu afla, ca acesta monarchia n'are nici-o trebuintia se ocupe tieri in resaritu, pentru ca se'si pota conserva rangulu de putere mare, ci ca ea are lipsa forte mare de bani, de putere materiale; era scopulu acesta se pote ajunge dupa opiniunea lui prin apucaturi maiestre, prin stratageme intreprinse pe terenulu economiei politice, adeca inmultindu midiulocele de comunicatiune, inchiaindu conventiuni comerciali artificiose asia, catu prin acele se scotia din tierile vecine venituri de 100 si 1000 de ori mai mari (százszor és ezerszer) de catu aru plati ele la tesaurulu statulu loru; se se afle relatii mii de mii (ezer meg ezer), cu care acele tieri se fia incatusiate multu mai tare de catu prin occupatiuni militare; adeca in scurtu, Austro-Ungari'a se storca tota meduv'a din tierile vecine si asia saracindu-le cu totulu, se le robesca perfectu.

Dupa acestea publicistulu magiaru arata, ca intre tote provinciile monarchiei Transilvani'a considerata din punctu de vedere comerciale cu resaritul ocupa loculu celu de antaiu, ceea ce se va vede mai alesu, dupa-ce se va deschide calea ferata dela Brasiovu inainte; ca-ci atunci noi vomu ajunge la Galati si vomu face din acelu portu piatia comerciale unguressca, de care ne vomu folosi neasemenatu mai bine ca de Fiume si Triestu. Aici este missiunea Ungariei si mai vertosu a Transilvaniei; in piatile danubiane este totu viitoriulu nostru; pe aceste trebuie se le cucerimu cu orice pretiu; ca-ci de nu se va intempla acesta, are se fia vai de capulu nostru.

De aci incolo se mai spune, ca relatiunile nostre comerciale cu Romania'a aru fi si pana acuma considerabili, in e fora ca guvernulu se aiba vreunu meritu la acesta. Se mai adauge ca in Romania'a si anume in Bucuresci, Galati, Ploiesci si in celealalte orasie aru fi unu numeru forte mare de magiari, parte mai mare profesionisti, ca pe langa aceia pana la 25000 de secui esu pe fiacare anu in Romania'a la lucru; ca locuitorii munteni de pe la margini (dara nu vrea se spuna ca aceia

sunt romani) tienu pe mosii intense locuri de pasiune pentru vitele loru asia, in catu de es. anulu trecut au intratu din Romania'a in Transilvani'a 32,000 cantarie metrice de lana; profesionistii si fabricile Transilvaniei lucra numai pentru Romania'a, si numai acestei tieri avemu se-i multiaminu, ca mai potemu vorbi despre vreo industria in Transilvani'a. Acesta comunicatiune trebuie se o multiplicamu prin politica nationalu-economica maiestra; era acesta mare problema comitele Andrássy este detoriu se-o deslege in interesulu Transilvaniei la congresulu europenu.

Cautati numai, dice „Kelet“, ca muscalii au si intemeiatu o societate comerciale in Romania'a, ceea ce pentru noi magiarii este unu reu cu multu mai mare decat luarea Basarabiei dela romani prin muscali. De 1000 de ani suntemu vecinii Romaniei si n'amu ajunsu nici la atata, ca se infientiamu in Bucuresci o camera comerciale austro-unguresca, dara amu sciutu se inchiaiamu o conventiune forte folositoria Romaniei, numai pentru-ca se o abatemu dela simpatiele muscalesci, era acuma nu potemu indupleca pe romani nici macaru ca se-si termine odata calea ferata pana la Predealu. Eca totu atatea cestiuni, care trebuie se fia regulate prin congresu; ca-ci aceste sunt adeveratele interese ale monarchiei, si noi pretendemu prefect'a loru respectare si asigurare.

Pana aci „Kelet“. Acestu articulu pote se fia inspiratu seau nu, dela B.-Pesta. Ceea ce ne simtimu si noi datori patriotismulu nostru, este ca se observamu, ca scrietoriulu lui ne dete probe triste de cea mai grosa ignorantia a relatiuniloru nostre comerciale si preste totu nationalu-economice cu Romania'a. De aru fi cunoscutu publicistii dela „Kelet“ macaru numai protocoalele siedintieloru camerei comerciale din Brasiovu, celu pucinu pe vre-o 5 ani din urma; de aru fi cetitu ei celu pucinu cateva raporturi si memoriale de ale consulateloru din Bucuresci, Iassi, Brail'a, Galati; de aru fi caletoritu vreunulu din ei macaru odata in vietia prin Bucuresci la Giurgiu si de acolo pe Dunare la Braila, Galati, Macinu, Tulcea si prin Basarabi'a romanesca, — mai ca nu aru fi cutediatu se insire atate verdi si uscate fora a documenta nimicu. Sunt 42 ani de candu cunoscemu tierile danubiane; 20 ani amu luat parte activa in persona pe terenulu industriariu si comerciale cu Romania'a;

## Foisiora „Observatoriulu“.

### Canteculu ginte latine.

Triumfulu ilustrulu si prea iubitului nostru poetu de la Mircesci, seceratu cu ocaziunea concursulu de la Montpellier, a produsu unu echo farmecatoriu in animele fia-carui romanu adeveratu.

Noi, urmasii si stranepotii acelor colonii romane, pe cari divinulu Traianu le stabilise aci dreptu sentinelle si bulevardu contra navaliriloru asiatice, seculi intregi amu fostu dati uitarei; poporale barbare ne coplesisera cu totulu incercandu-se a ne sterpi nu numai datinele si moralurile, ci a ne sterge chiaru si limb'a materna, emblem'a fia-carui poporu!

Seculi intregi istoria nu amintesce de numele Romanu. . . Cugeta cineva, ca reu-voitorii incungui-rasera intr'adinsu a pronuntia si a scrie numele nostru, seu, ca dora nici nu amu existatu in acesta patria, unde ne aflamu astadi.

Chiaru pana in dilele mai recente n'au lipsitu individi cu capacitate, cari falsificandu istoria, s'au silitu a documenta, ca poporulu, care pe sine totu deauna s'a numitu si se numesce „poporu romanu“, nu se trage din stralucit'a ginte romana, ce eclipsase odinioara intraga lumea vechia, dicundu, ca suntemu unu conglomeratu, o adunatura din tote rasele si poporatiunile, cate au inundatu preste noi si cu cari amu venit in atingere.

Maioritarea acestoru scriitori basandu-se mai virtosu pe unele cuvinte slavone, furisiate in graiulu poporulu, si cari spre daun'a nostra, sunt patronate chiaru de unii din intelligenti'a romana, afirma cu tota tari'a, ca poporulu romanu este poporu de origine slavona.

Gratia inse providintiei divine, gratia Geniulu nostru! tote sforziarile inamice au remasu desierte! Frumosele victorii raportate de bravii osteni romani in luptele sangerose dela Griviti'a, Plevn'a,

Rahov'a, si Smirdanu etc. au datu doveda eclatanta, ca in vinele acestui poporu desconsideratu, persecutatu si despretiuitu, circula intr'adeveru sangele stravechiloru loru strabuni si ca aureola de eroismu si virtute, care incegea cu atata splendore fruntea civelui romanu, incununa cu aceiasi demnitate si maiestate fruntea cetatienulu romanu!

Providentiala coincidentia!

Trebuia se manifestamu in faci'a lumii, ca nu suntemu lasi, precumu ne califică ea, ca nu suntemu fricosi, precumu ne descriu contrarii; trebia se affirmamu virtutea si puterea nostra de vietia, ca in modulu acesta se sfarmamu pentru eternitate armele nedemne, cu cari ne combatu dusmanii nostri reutatosi.

Si eca . . . eca . . . Providintia indurata ne conduce la Griviti'a, la Rahov'a: Termopilele poporulu romanu!

Virtutea odata documentata si affirmata, numai una ne mai lipsia. Lipsia introducerea solemna si proclamarea serbatorésca a limbei romane de limba-sora a celorlu neolatine.

La Montpellier se compune unu areopagu din reprezentantii poporaloru de rassa latina, cu scopulu de a pune coron'a de lauri pe fruntea acelu poetu din sinulu loru, care va fi alesulu Museloru pentru a canta mai sublimu pe ginte latina.

Poetii romani inca erau chiamati a se presenta la acestu areopagu. Inse cine potea fi mai competente a ne representa in concertulu atatoru favoriti ai Museloru din tota lumea latina, de catu adoratulu si scumpulu nostru poetu, care prin geniulu seu farmecatoriu, prin frumseti'a si elegantia producteloru sale poetice, devenise de multu idolulu poporulu romanu? Cine altulu, de catu acela, care, pe dreptu, se numesce regele poetiloru romani?

O, Alexandri! esti fericitu, — precumu insuti marturisesce, — ca pe Romania'a, fet'a de imperatu din poveste, pierduta in cenusi'a caminulu, remasa in uitare, ai intelnit'o in cale si Ti-a ajutatu D-dieu a-i deschide usi'a palatulu imperatescu! Para ce vomu dice noi,

pe cari ne-ai reprezentatu cu atata demnitate, pe cari ne-ai farmecatu in tota vietia . . . dar, de astadi inainte Tu nu esti numai alu nostru, esti poetulu intregi ginte latine . . . noi Te iubimu si Ti aducemu omagieles nostre; totulu, ce putemu dice, ca-ci ne lipsescu cuvintele pentru a ne exprime tote sentimentele de bucuria si recunoscintia, ce Ti-detorimu, mare poetu! Mandri'a nostra este cu atatu mai mare, cu catu ilustrulu Teu triumfu este triumfulu limbei romane!

Inspiratiunea divina a bardulu latinatati este investita cu unu costumulu nationalu atatu de alesu, cu unu limbagiulu atatu de frumosu si curatu, precumu numai unu Alexandri o pote face.

Ca se se veda frappant'a asemenare intre limb'a nostra, cu italian'a si frances'a, vomu reproduce aici dupa o brosiura, ce se tramise redactiunei acestei foi dela Rom'a, textulu romanu insocitu de versiunile frances'a si italiana, cu deosebirea, ca dupa celu romanu vomu pune imediatu textulu italianu, care in brosiura este dupa celu francesu.

Titul'a brosiurei este:

B. Alecsandri. Cantulu ginte latine prezentatu societatii limbelor romane de la Montpellier pentru concursulu din Maiu 1878. Textu romanescu insocitu de traducerea frances'a si italiana. „Ap'a trece, pietrele remanu.“ — Le chant de la race latine présenté à la société des langues romanes de Montpellier pour le concours de Mai 1878. Texte roumain suivi de la traduction française et italienne, avec la manière de prononcer à l'usage des français. „L'eau passe, les cailloux restent.“ — Il canto della stirpe latina presentato alla società delle lingue romanze di Montpellier per il concorso di Maggio 1878. Testo rumano colla traduzione italiana e francese. „L'acqua passa, le pietre rimangono.“

(Va urma).

amu vediatu prin urmare cu ochii nostrii, cumu nu numai industri'a si comerciul Transilvaniei, dara chiaru alu monarchiei intregi a fostu si mai este batutu si delaturatu din Romani'a, prin concurentia Angliei, Belgiului, Franciei, si — lucru de necredut, chiaru prin a Rusiei. In anul 1874 presedintele camerei comerciale din Brasiovu Ioanu Gött insocitu de membrulu aceleiasi G. Baritiu, au fostu insarcinati inadinsu a merge la faci'a locului si a culege informatiuni autentice din piatile Romaniei si din cele danubiane bulgaresci. Relatiunea data de către acelasiu presedinte intr'o adunare numeroasa de comercianti si industriari asup'a rezultatelor acelei caletorii a fostu una din cele mai intristatorie.

(Va urma.)

### O voce serioasa in ór'a suprema către clerurile romane si fruntasii poporului romanu in caus'a instructiunei populare.

De unu archipresbiteru.

Budapesta 1878. (8-vo micu pagina 46.)

(Urmare.)

V. Cumu se infiintiamu si se sustienemu noi scóle confessionali mai bune, mai corespundietorie lipsei celei mari pentru poporul nostru?

Dupa espunerea celor mai susu, sciu că din multe parti si mai vertosu din ale bisericilor mi se va objectiona, ca ambe bisericile romane au facutu si pana acuma totu ce a statu in puterile lor, pentru scóle si cultur'a credintiosilor. Daca aru stá acésta, atunci aru urmá, că mai multu nu s'aru poté face. Tristu lucru, daca aru fi confirmatu! Eu insa rogu se nu-mi iae nimenea in nume de reu, daca din zelu către caus'a ce tractezu aici dupa esperintiele ce amu, nu voiu poté consenti cu aceia ce ni-ar dice, ca din partea bisericilor nostre s'a facutu totu ce s'a pututu face pentru scóle. Se nu mi se iae in nume de reu, daca din contra voiu afirmá, ca nici pe de parte nu s'a facutu aceea ce s'ar fi potutu face, ce aru fi trebuitu se se faca pentru caus'a scolara. Simtiu, pricepu pré bine, ca prin acésta afirmatiune a mea, cu privintia la acestu punctu amu ajunsu se fiu de acordu cu multe dintre organele guverniali, bunaóra cu dlu Grig. Moldovanu; dar adeverulu mie-mi este mai pre susu de tóte, si chiaru aci, unde facemu o diagnosa grea si serioasa, trebue se-lu spunemu pe facia.

Eu nu voiu vorbi despre neesactitatea reporteloru scolari asup'a invetiamentulu confessionalu, pre cari dlu Moldovanu o intoneza, de si amu si eu scire, că dieu in acele reporturi pré de multe ori esactitatea lipseste; nu voiu atinge aici nici aceea, că o mare parte din comunele nostre, ori n'au edificie scolari, ori n'au invetatori, ori acesti'a n'au dotatiuni corespundietorie, ori ca acestea le au numai pe hartia, ér in fapta pré pucinu se ingrisesce de lipsele lor, si in fine ca lucrulu principalu, scolarii lipsescu din scóle, si asia, ca dintr'una ori alta cauza de acestea, invetiamentulu suferu greu, si nu poté progresá cu succesu; — dicu, nu voiu vorbi mai pe largu despre acestea si altele ca acestea, pe cari le-asi poté ilustrá cu o multime de date si esemple, — ci me voiu margini a vorbi despre lcruri si impregiurari, pre cari le cunoscemu toti cu esactitate, cari chiaru batu la ochii tuturor. Deci incepu de susu.

Scimu cu totii, că pe la ambe metropoliile si pre la tóte episcopiile romane s'au infiintiatu consistorie mari si frumoase, s'au salarisatu catu de bine, si câte mai multi canonici si asesori bisericesci, s'au infiintiatu seminarie cu internate frumoase pentru clerici, s'au pregatitu si s'au aplicatu cei mai alesi barbati de profesori la theologia, s'a lucratu forte multu pentru infiintierea de fonduri preotiesci, si pentru mai bun'a dotatiune a pretiloru; in archidiecele cea greco-orientala si cea gr. catholica din Transilvani'a se impartiescu in totu anul mai multe dieci de mii ca ajutoriu pretiloru; astu-feliu in catu aici amu poté dice, că intr'adeveru s'a facutu si se face mai totu ce se impare posibilu — pentru preotie, de susu pana diosu; si dora chiaru aci amu poté intrebá cá: dupa atatea facute pentru servitorii altariului, ore facutu-s'a si preotiea mai demna de chiamarea sa? — séu poporul nostru facutu-s'a mai bunu si mai moralu?

Dara ca se nu ne abatemu dela tema, se cer-camu si se constatamu: ore paralelu, intr'acelasi timpu, facutu-s'a ceva, si catu s'a facutu si pentru scóle, pentru profesorii si invetatorii nostri confessionali, pentru invetiamentulu séu cultur'a poporului nostru?? Se analisamu: ore facutu-s'a si pentru

administrarea invetiamentulu confessionalu, consistorie mari si frumoase pe la Metropoli si Episcopii? Ore aplicatu-s'au si pe la senatele scolari barbati alesi, barbati de specialitate, in numeru de ajunsu? Ore facutu-s'a dispositiune, ca baremu atunci se se fie visitatu tóte scólele nostre prin comisari consistoriali, candu s'a vediatu că incepu a le visita si controlá inspectorii guverniali? Ore infiintiat'amu si pentru pregatirea pedagogiloru asemenea instituite ca pentru clerici? facut'amu si pentru pedagogi seminarie si internate? Facutu-s'au si pentru sermanii invetatori ceva fonduri? impartitu-s'au si loru ajutorie macaru pe a diecea parte ca la preoti? si in fine, ganditu-ne-amu macaru de o administratiune mai buna a invetiamentulu?

Dupa mine, in tóta privintia s'a facutu forte pucinu.

Caus'a scolara s'a classificatu pururea camu la loculu din urma si s'a luat mai preste totu, precumu s'a indatinatu acésta desclinitu la cutare din sinodele nostre diecesane, totu dupa terminarea tuturor celorlalte cause; si de aci se esplica, cumu s'au nascutu si se inmultiescu scólele comunale mai prin tóte partile!

(Va urmá.)

### Transilvani'a.

Sibiiu, De lana caprina. Pe romanesce, Nimicuri. Deunadi amblase pe aici unulu din deputatii dela diet'a Ungariei anume Paulu Moricz, de origine calvinu din Marmati'a, fostu protonotariu la comitatu, unulu din cei mai ferbinti aparatori ai ministeriului si amicu personale alu lui Col. Tisza, mai alesu dela epoc'a marelui falimentu Eszterházy, dara cu atátu mai reu persecutatu de către press'a opozitiunei, elu si consangeni si. Cu acea ocaziune „Közvélemény“, proprietate a arménului Lukács Béla si organu alu celor 80, dicea că aflase prin corespondentele seu care citise (?) „Observatoriulu“, că P. Moricz fusese pe la Sibiiu. De aci comentarie diverse, unulu mai necalitu decât altulu, că P. Moricz va fi venit se-lu aléga éra si la Miercurea, ba la Vinerea, ba la Sambat'a, că prin urmare de ce nu se spune la lume si la tiéra, déca se alege Moricz, ori Resnitz, ori Prisnitz, in fine allusiuni si seductiuni a le opiniunei publice more barbarorum.

„Correspondentele“ lui Közvélemény n'au aflatu nimicu din acestu diariu alu nostru, ci elu scia forte bine dela persóne acreditate, chiaru si oficiali, că P. Moricz caletorise dela B.-Pesta de a dreptulu la Brasiovu si in secuime pe la Valcele, de unde a telegrafatu incóce se i se ia cortelu. „Correspondentele“ apoi a vediatu cu ochii sei pe P. Moricz venindu dela gara pe la 10 ore dem., facundu visite la prefectulu comitatului, la mitropolitulu, la primariulu cetatiei, caletorindu către Resinariu cu scopu de a vedé una comuna romanesca mare si respectabile, in fine in aceea si di dupa amiédi esindu la gara si plecandu la nunt'a nepóte-sei. „Correspondentele“ a mai potutu afla forte usioru din curtea ori chiaru din cancelari'a archidieceana, că P. Moricz a pranditu in acea di in societate mica, dara alésa, la més'a mitropolitului, la care se invita de regula tóte notabilitatile din tiéra si alte straine, câte isi tienu de placuta datoria a i face cortenirea. In fine „correspondentele“ lui „Közvélemény“ a trebuitu se cunósca, a si cunoscutu, că prin legea din 1876 cu ocaziunea noiei „arondari“ cerculu electoral dela Miercurea s'a desfiintiatu, intocma cá si cerculu din comitatulu Solnocu, in care fusese alesu Bela Lukács, prin urmare că aci nu mai incapea nici-o tocméla de alegeri.

Saraci abderiti din Ardealu, cu ce farse sciu ei se si pérda scumpulu timpu alu vietiei. Si apoi cu ómeni de calibrulu acestora se stai a face cauza comuna?

De altumentrea, fiindu-cá afacerile electorali de 2 septemani incóce sunt trase cá de peru in discussiune intempestiva, cu scopu strategicu, noi rogamu pe amicii nostrii de opiniuni, cá se aiba patientia inca numai vreo 15 dile, se nu cumpanésca la nici-o parte si se fia siguri, că nu va fi prea tardiu si nu le va pareu reu. Diet'a inca nu s'a inchisu, inca nu s'a perditu nimicu; se poté inse perde totulu si mai curendu cá tóte onórea, prin precipitari provocate inadinsu, cu scopu precegetatu.

### Ungari'a.

Budapest'a. Sesiunea anuale a dietei era se se inchida pe la 29. ori 30. Juniu si totuodata se se dissolvea, din óusa că periodulu seu de 3

ani s'a terminatu. Dara desbaterile asup'a datoriei de 80 milióne, curmate de scandale numeroase, s'au prelungitu preste mesura. Mai sunt apoi si alte câteva proiecte si agende, pe care ministeriulu actualu nu voiesce se le lase de hereditate dietei ce se va compune in urmarea noueloru alegeri. Ministeriulu are ce e dreptu, forte multe midiolóce de a mai scóte din urne maioritatie gubernamentale; si cine este asia de strainu in afacerile electorali, cá se nu cunósca acelea midiolóce? Preste acésta ministeriului ii va veni in ajutoriu, chiaru dupa marturisirea pressei de opozitiune, unu midiolocu negativu, éra acela este: fatalismulu. Asia de es. „Pesti Napló“ de câteva luni incóce striga neincetatu, că chiaru si poporatiunile magiare, care trecu de dómne ale situatiunei, si care altadata facea larma multa, strigá si amerintiá, in anii din urma vediatu-se amagite infricosiatu, cadiura in nepasare, in lene de spiritu, in pessimismu si desperatiune asup'a tuturor afacerilor publice, precumu se mai vediuase numai in periodulu absolutismulu pana in a. 1860. Causale acelu pessimismu se numera cu dutien'a. Viéti'a publica a popóraloru inpinsa de susu către centralisatiune insocita de reactiune absolutistica. Finantiele tiei ajunse la starea, despre care insusi ministrulu Széll dise in lung'a sa apologia ténuta contra ddloru Lonyay et Somsich, că de nu s'ar inchiaí noulu contractu dualistu pe alti diece ani, Ungari'a in Dec. a. c. ne potendu plati cele 153 milióne datoria ce espira le acelu terminu, ar trebui se declare falimentu de statu. Mesurile politiei de statu (politice) innasprite cá nici-odata. Drepturile comunali si municipali strinse in cercuri totu prin legi reactionatie; agende municipale in pucinate; a le administratiunei centrali din comitate inmultite si coperite cu câte-unu velu grosu; pe alocurea cá in dilele lui Bach. De aici vine apoi, că scirile despre activitatea comuneloru mici si mari, cumu si de a municipieloru (Comitate, districte, cetati) sunt totu mai rari in press'a periodica; éra cele ce se publica in foile gubernementale, sunt asia de sarbede si cumu amu dice de postu, in catu ai se te armadi cu tóta patientia, cá se le poti citi pana in capetu. Din mai multe comitate si cetati nu se publica cu lunile intregi nimicu, pare că nici nu aru mai locu ómeni in trensele.

Asia stá lucrulu cu populatiunile magiare? Apoi dara ce se dicemu noi despre populatiunile romanesce, sbiciulate de tote furtunele, luate la góna, amerintiate pe diverse cali in esistentia lor, cautandu 'si mii de ómeni pana lor negra si mamalig'a necernuta in alta tiéra, supuse la mii de spionagiuri, infestate adesea chiaru si la altariu prin calcarea duminecei si prin alte miserii.

In catu pentru nouele alegeri dietali, diarile opozitiunei au observatu intre altele, că C. Tisza cá ministru de interne a si chiamatu la B.-Pesta pe toti prefectii (comites supremos) din comitate, spre a le da instructiuni verbali, cumu au se se póte cá se asigure „libertatea“ in alegeri. Nici atátu nu este de ajunsu. Diversitatea legilor electorali va produce si asta-data, déca nu si abusuri scandalóse, in totu casulu inse confusiuni cumu nu se mai vedu nicairi in alte staturi constitutionali. Dara acestea sunt numai consecentiele naturali a le acelu legi.

Ungari'a isi are legea sa electorale coprinse in art. V din a. 1848.

Transilvaniei i se impusese totu in a. 1848 alta lege electorale prin art. II alu dietei aristocratice din acelu anu, maiestrita asia, cá romanii se nu póta participa la alegeri si pentru ei egalitatea de drepturi se devina satira si vorba in ventu.

Dara acelea doué legi electorali s'au modificatu, amplificatu, sucitu, invertitu prin alte legi mai noué, precumu: Art. XXXIII din a. 1874. Art. VI din 1875. Art. XVIII din 1876. Mai adaoge inca si instructiunile speciali relative la alegeri; pas' de mi-le invétia forte bine pe tóte in limb'a statului, adeca in cea magiara, cá-ci romanesce nu le vei afla nicairi; éra déca nu scii limb'a statului, léga'ti ochii, cá se te duca cineva de batiu la urna, cá-ci votulu teu totu atáta va cumpani in faci'a moralei, déca cumu va mai credi in legile moralitatiei, si déca n'ai desbracatu de totu inca simtiulu de onóre.

### Dela congresulu europénu.

Pana astadi lumea scie despre lucrarile congresului numai atáta, că in 11 dile se tienura abia 4 siedintie plenarie, éra celelalte s'au petrecutu cu conferentie private, preparative, mai alesu intre delegatii Angliei, Rusiei si Austro-Ungariei. Despre concluse definitive se scie si astadi mai totu cá inainte cu 4 dile. Se spune numai, că asup'a Bulgariei noué aru fi in-

voiti, si că pe reprezentantii Greciei ii voru chiama in congresu, inse numai cu votu consultativu in caus'a propria. Dara cu „se spune,“ „se dice“ si „se aude“ nu mergemu departe.

Unu singuru lucru nu se mai pôte trage la indointia, că adeca diplomatii austro-ungaresci cu comitele Andrassy in frunte au remasu reu pacaliti. Press'a oficiosa din Vien'a si Bpest'a se sbuciuma si svercole in totu modulu se ascunda seu inca se devalve blamagiulu, uneori pana la nerusinare. Că se pricepemu acelu fiasco, e de lipsa a reflecta la câteva acte diplomatice din trecutu. Inainte cu 2 ani cabinetulu din Vien'a pretinsese ca Europ'a se induplece pe Port'a otomana, nu la mai multu, decât la introducerea de reforme denotate prin espressionea Status quo amelioré. Acésta e nimica tota, disera poporale si continuara cu versarea de sange. Se adună conferenti'a dela Cpole, in care decisera pentru óresicare autonomia a provinciilor; dara sultanulu le scóse ochii cu constitutiunea lui Midhat. Se porni apoi campani'a cea mare si rezultatulu ei fu pacea dela St. Stefano, prin care Turci'a européna se rupse in bucati, se formă si unu principatu nou, mare, adeca Bulgari'a. Atunci diplomatia austro-ungaresca se turburá fôrte, éra press'a ei striga că tractatulu intregu se fia anulat si Rusiei se nu i se faca nici-o concessiune, tóte sacrificiele densei se remana indesiurtu. Totu asia factu si Angli'a. Se pareca acuma, că Austri'a si Angli'a sunt inuite si că ambe se voru arunca pe Rusi'a. Dara lordu Derby declară in parlamentu, că elu nu are nici o incredere in Austro-Ungari'a. Lui Derby ii succese Salisbury in ministeriulu de esterne, éra acesta inchiaie in dosulu Austriei cu Rusi'a faimos'a conventiune, de 11 relative de 17 puncte, in care déca Rusi'a face Angliei concessiuni, acésta inca face pe voi'a Rusiei in mai multe puncte, pe care diplomatia austro-unguresca si magiarii nu le-ar fi acceptatu cu nici-unu pretiu. Acumu inse, că Angli'a si Rusi'a mersera la congresu preparate si intielesse intre sine in punctele principali, este lamuritu că diplomatia Vienei remase izolata si in periculu de a se desbina cu Angli'a si cu tota lumea.

Despre sórtea Basarabiei nu se scie nimicu nou si pozitivu.

## Romani'a.

Dupa scirile mai noue venite dele Bucuresci din 11/23 Iuniu russii éra si s'au impacatu cu romanii. Intr'aceea Romani'a serbă tocma dio'a acésta a regeneratiunei sale din 1848, despre care „Romanulu“ scrie unele că acestea:

Bucuresci, 10/22 Ciresiariu. Mane, 11 Iuniu, sunt 30 de ani de candu natiunea romana s'a revelatu lumei si iei in sa-si, si a inceputu nou'a era, care o radica mai multu in positiunea iei politica si o inainta mai multu pe calea progresului de catu alte natii in timpu de secole.

Fii bine-cuvenata, mare di nationala.

Tu ne-ai aretatu ce este natiunea romana; tu ne-ai facutu s'o vedemu viteza, puternica, generosa, hotarita, intr'unu cuventu mare, mare ca si ginteaa careia apartine, mare ca si stapanii lumei, din care se cobora.

Fii bine-cuvenata, că-ci tu, aretandu-ne ce este natiunea romana, ne-ai datu o credintia nemarginita in viitorulu iei.

Si credinti'a, acésta santa taina a tutoru fapteloru celor mari, ne-a datu puterea se infruntamu si suferintiele, si isbirile evenimenteloru, si lungele asteptari, si vointi'a celor mai puternice imperie ale lumei.

Dreptulu natiunei romane fu din acea di stéu'a nostra conducetóre.

Drépta si sicura este calea nóstra, că-ci stéu'a ce ne conduce, totu mai stralucitu luesce, credinti'a ne face se pasimu lesne peste tóte piedecele si nu ne lasa se ne abatemu unu singuru momentu.

Fii bine-cuvenata di de 11 Iuniu: tu ne facusi se vedemu ca natiunea romana nu numera sacrificiele, nu numera piedecele, nu numera ostirile dusimaniloru sei, spre a'si apera dreptulu si a iei onóre.

Sunt trei-deci de ani, ostiri numeroase turcesci inaintau spre Bucuresci, pentru a suprima revolutiunea nationala, care arsesse regulamentul organicu impusu de Russi'a, care trebuia neaperau se aduca unirea Moldovei cu Munteni'a si se constituie in scurtu timpu o Romania puternica si absolutu independenta.

Atunci poporulu romanu se adună in graba din tóte partile in jurulu capitalei tieiei. La marginile Bucuresciloru cinci-deci de mii de tierani, adica de acei adeverati Romani, in jurulu carora se mistuise putrediciunea fanariotica fara i atinge, alergara intru apanarea tieiei lor.

Marca anima de adeverati patrioti romani batea in tóte pepturile lor, si acestu aventu generosu nu era neutralisatu la densii de unu indelungu si funestu contactu cu politic'a de umilire multu timpu domnitóre in orasie.

Baionetele turcesci luciau déjà in apropiarea Bucuresciloru. Unele din capeteniele din orasiu stau la mare indoiéla. Ce se faca? se lupte seu se se supuie? Obiceiuulu unei indelungi supunerii, iniriurirea unei opinii abia formulata de in sa-si gur'a Domnului, ca „acésta tiéra este menita se fia in veci smerita“, amintirea inca própseta a emisariilor sultanului, care, venindu cu unu simplu firmanu, erau primiti cu genuchi plecati de asia numitii boiari si se intorceau ducendu cu densii capulu Domniloru tieiei; tóta acésta odioasa sistema de avilire suflă inca bórea cea ciumată si aruncă temerea si indoiéla in spirite.

Déca poporulu romanu, acelu poporu care, persecutatu si inlaturatu de la conducerea destinateloru tieiei, remasesse strainu de coruperea de susu, se uită cu voiniciă spre ostirile dusimane si de o data, intr'o singura voce, striga:

„Lasati-ne, si pana de-séra ii si ingropamu.“

Patriotismu, sacrificiu, vitejia, credintia, totu ce este mare, totu ce este santu, era resumatu in acestu strigatu spontaneu alu poporului romanu.

Natiunea romana se revelă in fine pe deplinu.

Déca strigatulu iei se perdū in nedumerirea, in nehotarirea capetenieloru; poporulu, lipsitu de arme, lipsitu de conducetori, nu puti face nimicu.

Remasera inse pompierii, o mana de ómeni, mai eroi de catu clasicii eroi de la Termopile, cari, infruntandu tóta puterea otomana, spalara in sangele lor onórea Romaniei si aretara lumii ce este natiunea romana.

Sfaramati, nimiciti supt numerulu inmiitu mai mare fura atunci eroicii apertori ai patriei; déca totusi ei au fostu adeveratii invingetori.

## Correspondentie particularie ale „Observatoriului“.

Brasiovu, 20 Iuniu st. n. 1878. La prima scire despre mobilisarea partiala a armatei, poporatiunea acestui orasiu, alu carui caracteru predominantu este comerciale si industriale, se simti fôrte nelinistita, din cauza că se astepta si la inchiderea frontierii si prin urmare si la sistarea esportului si a inportului spre si din Romani'a. Dara pana acuma in privinti'a acésta nu se simte nici o schimbare. Singuru numai inportulu lanei si alu pieiloru este opritu, din care cauza mai tóte spalatoriele de lana n'au ce lucra, lipsindu-se asia o mare parte a poporatiunei serace si de acelu venit ce si'lu castiga, de si cu ostená, mai alesu femeile si fetele din suburbea romana a „Schiailoru“ prin spalatu lanei, care de altcumu ar avea cautare fôrte buna si ar potea fi tramisa in cantitati mari la Vien'a si la Brinn. Urmarea acestei calamitatii este, că pauperismulu cresce in proportiuni visibile si că proletariatul se inmultiesce pe di ce merge, ceea ce se pôte observa mai bine in diu'a sambatei, candu cersitori'a este tolerata si permisa tuturor. In dile de acelea streinulu ar potea observa o multime mare de cersitori flamendi si sdrantiosi, inundandu de prin deosebitele suburbie in modu concentricu stradele principali si piati'a cetatiei. Nu vomu esagera, déca afirmamu, că numerulu acelor fiintie ce 'si lungescu miser'a lor viatia prin profesiunea cersitoriei, se urca departe preste 500 individi barbati, femei si copii. Cu tóte acestea, sigurantia persónei si a averei nu este periclitata pana acuma intru nimicu, gratia caracterului paciuitu alu poporatiunei si temperantiei sale.

Prin mobilisare nu se simte alta schimbare, decât aceea ce se repete in fia-care anu la sosirea recrutiloru. Incatu privesce mersulu comerului, apoi acela asemenea ca si alu industriei si alu profesiuniloru langediesce cu totul. Capitalurile se retragu din piatia, se ascundu in fundulu casselor si alu ladiilor asemenea melcului in gaócea sa, pentru-că se teme de frigu si de furtune grele. Creditulu piatiei este redusu la unu minimum, că se nu dicemu că au disparutu de totu. Proba pentru acésta sunt sumele considerabile, care jacu nefructificate atatu in cass'a banchei filiale de aici, catu si in cassele bancheiloru privati.

Totu cá o consecintia a nesigurantie starei de lucruri se pôte considera si impregiurarea, că de si stagiunea (Saison) bailoru a inceputu inca dela 1 Maiu, totusi baile din apropiere ca Zazonulu, Elópatak (Valcelele), Covasn'a si Tusnadulu, pana acuma au óspeti fôrte pucini, unele mai pe nimeni. Tristu pentru cei ce aru dori si aru avea trebuintia de bai si nu potu veni, dara mai tristu si mai dorerosu este pentru intreprindietori, ospetari si comerciantii dela acele bai, de altadata atatu de bine frecuentate.

Tempulu pe aicea este minunatu. Au fostu ploi de ajunsu si acuma avemu calduri precumu n'au mai fostu pe aici de multi ani incóce. Avemu sperantia de o recolta mai multu ca midilicia. Póme inca se voru face fôrte multe. Starea sanetatiei a intregii poporatiuni este buna. Nu grasédia nici-unu morbu epidemicu, de catu numai — frigitile russo-turco-romane, care grasédia acuma in Europ'a intréga si pentru a caroru curare s'au adunatu in consiliu doctorii-diplomati la Berlinu. Ce diagnosa voru face ei acelor frigitu si ce medicamente voru aplica spre vindecarea lor, acésta noi si inpreuna cu noi multe alte milióne nu o potemu sci. Remanemu deci in asteptare incordata la cele ce au se se intemple. Camilu.

Turd'a, 20 Iuniu n. Femeile romane din Turd'a petrunse de iubirea si compatimirea consangeniloru loru bravi ostasi romani, inca din Ianuariu a. c. au intre-prinsu una loteria de mai multe obiecte lucrate si donate de densele, cu scopu ca venitul curatu alu acelor se se tramita spre ajutorarea soldatiloru romani raniti in resbelulu cu turcii. Acea sortire inse atunci nu s'a pututu efeptu, din cauza că dela locurile competente inferioare nu li s'a datu concessiune, si asia fiindu silite a petitiuna la ministeriu pentru concessiune de a puté trage la sorti obiectele, intreprinderea a fostu inpedecata pana pe la inceputulu lui Iuniu. Atunci sosindu dela ministeriu concessiunea mentionata, sortirea obiecteloru donate in favórea soldatiloru romani raniti s'a si tienutu in 9 ale lunei curente dupa amédi la 7 óre, la Ospelulu: „Coron'a Ungariei“ sub inspectiunea unui comisariu de politica, la care cu pucina esceptiune a fostu adunata tóta inteligenti'a romana din locu, carea prin conversatiuni cordiale si dantiu i'si petrecu bine pana pe la 2 óre in nópte in cea mai buna ordine.

Numerii trasi cu castigu la acésta sortire (loteri'a) sunt: 4, 6, 17, 26, 29, 42, 44, 85, 109, 110, 112, 116, 142, 145, 161, 171, 179, 217, 218, 221, 222, 224, 227, 231, 234, 236, 241, 269, 281, 283, 292, 298, 334, 344, 362, 385, 387. Cari spre a se aduce la cunoscentia onoratului publicu, Ve rogu a publica in diariulu dv. „Observatoriulu“.

Stimatoriu:

Ioanu Mesarosiu.

Onorate dle Redactore!

Ve rogu a dá locu in stim. dvóstre diariu urmatioriloru:

Abrudu (Transilvani'a.)

Vasile Alexandri

Gar'a Mircesci (Romani'a).

Primesce laureate Poetu alu „Gintei latine“ orarile de admirare si respectuosele salutari ale Munteniloru apusani!

La fierbintea dorintia a mai multoru Romani bine-sentitori din muntii nostri amu adresatu acestu telegramu marelui Poetu, care prin o divina inspiratiune a geniului seu nemotoriu incunună triumfulu armelor anca calde de luptele victorioase dela Griviti'a, Rahov'a etc. cu lauri prospeti ai lirei sale d'aurite.

Marele Poetu binevoí a raspunde in urmatoriele: Gar'a Mircesci (Romani'a).

Alesandru Lazaru

Abrudu (Transilvani'a).

Fratescile mele multiamiri si salutari munteniloru apusani. Sunt fôrte simtitoru la felicitarile dvóstra.

Alexandri.

Aceste nu amu pregetatu ale aduce la cunoscentia celoru competenti.

Primiti dle Redactore ascurarile mele de dinstincta stima ce portu facia de person'a dvóstra.

Abrudu la 19 Iuniu 1878.

Alesandru Lazaru,  
absolutu de academi'a forestierale.

Deva, 19 Iuniu 1878. (Economica.) Onorata Redactiune! Despre starea bucateloru semanate in comitatulu Huniadorei va impartasiescu urmatóriele:

Gramele aru fi frumose, numai catu mare parte sunt cu tetiune, unele chiaru greu tetiunate. Si de unde acésta? Eata de acolo, că cei cari au semnatu tardiu, cari au semnatu in holda de cucurudiu, cari nu l'au lucratu regulatu bene cumu cere graulu, si din hold'a care au remasu brusiosa, adeca nu s'au meruntiatu precumu i place graului, din acestea cause s'au tetiunatu gramele tare. Eu inca amu 5 holde semenate, inse nu amu de locu tetiune. Si de unde acésta? De acolo, ca eu totu in ogoru amu semnatu — si le amu lucratu la tempulu seu si bene, s'au meruntitu ca farin'a, si acésta e una pentru asigurarea contra tetiunelui. Eu inse am aflatu si altu modu ca se'mi apar sematurile de tetiune. Amu cumparatu adeca câteva kilograme de pétra veneta si 1  $\frac{1}{2}$  de sare la 4 mesuri de grau. Dupa-ce am pisatu si amestecatu acelea ingredientie, le amu tornatu intr'unu ciubaru cu apa; amu lasatu 24 óre ca se se topeasca; dupa aceea am golit'o in o tróca mare in care era sementi'a si asia amu intorsu bine sementi'a in troca, cá tóta se se ude de ap'a aceea cu peatra venata si sare, si dupa aceea amu semnatu graulu. Acésta o recomandú la toti economii — si i asiguru că nu voru aveá tetiune in grau, óri unde ilu voru semena.

Cucurudiele se arata si estimpu slabe, adeca au resaritu fôrte rare in holdele de pe aici. Acésta vine de acolo, cu nu s'au pututu ara meruntu, si dupa grapa au remasu tare brusiosu; apoi dupa araturile acestea a datu o seceta, apoi sementi'a sub glia, brusiu — fiindu — neamblandu plóia din destulu, acolo a statu sementi'a, si a peritu, éra sementi'a cea de asupra de pe gresiu a resaritu frumosu; ba unu economu a fostu avutu o holda ogorita din tómn'a trecuta si in primavera ia datu sementia. Acuma asia e de frumosu, de in hotarulu intregu nu e cucurudiu ca acela. De altmentrelea daca aru ambla ploi regulatu, totu aru fi nadesde.

Viéle sunt cu róda frumoasa; póme inca sunt, adeca prune, mere mai pucine, pere mai de leacu numai. De altmíntreanu daca bunulu D-dieu va da tempu bunu, locuitorii dupa tóte neauditele greutati si saracia din anii trecuti totu nu aru despera.

N. Oprea, economu.

La intrebarile ce ni se facu despre „Collectiunea de predici funebrale si ertatiuni“ a domnului Titu Budu dela Gherla, noi nu scimu mai multu, decât că dsa le-a anuntiatu prin adresa speciale indreptata către clerurile romanesce, din care se vede că opulu va cuprinde predici si ertatiuni la preoti, betrani, barbati capi de familia, muieri betrane si tenere, mame tenere, muieri mórté in patulu nascerei, muieri mórté indata dupa maritare, docenti, curatori basericesci, studenti, orbi, fete tenere, prunci, deregatori, judi comunali, la barbati repausati cu mórté grabnica ori silnica si ertatiuni la tóte casurile.

Pretulu de prenumeratiune era 1 fl. 50 cr. de platitu la primirea opului. Dela 10 exemplaria odata prenumerate da unulu cá rabatu. Binevoiti a Ve adresa la dn. autoru.

Dela Oradea ni se scrie de dato 21 Iuniu, că in fine se află si acolo unu intreprindietoriu pentru carti si alte tiparituri romanesce. Acela este dn. Armin Laszky, proprietariu de tipografia si libraria. Intre altea aflandu dsa, că onorat'a preotim romana de religiunea greco-catholica si cea orientala, in lips'a unui depositu mai din demana, este necesitata a'si procurá tipariturile de matricule din locuri mai indepartate (B-Pesta etc.) si cu unu pretiu fôrte esageratu: s'a decisu a'si provedé depositulu, ce se afla in strad'a vulturelui (Cas'a Gutmann) si cu necesariile tiparituri, tienendu-le in totu-deauna la dispositiunea on. cumparatori. Pretiulu acestoru tiparituri (matricule pentru botezati, cununati si morti) pe papiru finu, luciu si tienetoriu. estu celu mai moderatu; 25 cole costa numai 80 cr. Totu acolo se afla si requisite de scrisu, desemnu etc.

I. I. Rousseau.

(Fine.)

Contrarii lui Rousseau, între cari si renumitul englesu W. E. H. Lecky,<sup>1)</sup> contesta originalitatea principiilor si a ideilor conducătoare ale „Contractului social” dicându, ca ele sunt imprumutate dela filosofii englesi Locke si Sydney. De si acesta inputare, ce ni se pare că 'si are sorgintea in jalusi'a nationale, 'i se face pe nedreptu lui Rousseau, totusi ea chiaru se fia fundata, nu detrage nemica din meritele marelui filosofu dela Geneva. Principiile unui Locke si Sydney nu aru fi avutu aceea influinta mare si reformatoare asupra omenei, deca nu aflau unu interpretu atatu de elocente ca Rousseau, care se le scia inbraca intr'o limba clara, pe care se o pōta intielege si celu ce nu este filosofu seu politicu de profesiune. Acelu meritu este necontestabile si 'i se cuvine nestirbitu singuru numai lui Rousseau. Elu au fostu primul care au sciutu se scria in limbajulu libertatiei, asia ca se fia intielesu de lumea intrēga, ēra nu numai de republic'a eruditiloru.

Mai este inse inca si unu altu momentu care au contribuit ca Rousseau se escercitēdie o influinta atatu de mare si profunda asupra societatiei intregi, si acesta este, cā elu au intrunitu acele calitati si condituni, pe care le pretinde Wilhelm de Humboldt dela unu reformatore. Eata ce dice acelu scriitoru celebru:<sup>2)</sup> „Acea ce face pe unu omu mare, aceea la ce trebue se aspire si se nu piērdia nici-odata din vedere individulu singuratecu, care voiesce se escercitēdie influinta asupra ōmeniloru este: originalitatea fortiei si a culturai.”

Acea cari facu lui Rousseau inputarea, cā elu au voitu se reduca societatea omeneasca la starea primitiva a poporaloru barbare, seu nu l'au cetitu cu atētiune, seu escagerēdia, seu nu l'au intielesu de locu, ori cā o facu din rea-vointia. Dara chiaru se fia si escrimatu Rousseau vreo opiniune de aceea, este de escusatu, pentru-cā elu avea inaintea ochiloru sei unu poporu civilisatu suferindu in umilire oprobiulu, tirani'a si despotismulu unui singuru omu, care pretindea cā elu este Statulu si 'si deducea dreptulu seu de suveranitate din dreptulu divinu, ēra nu din contractulu social. Ar fi fostu deci unu lucru usioru de esplicatu, deca unu capu atatu de inaintatu si de luminatu cā Rousseau preferia unu poporu barbaru, inse liberu, unui poporu ce se bucurā de o civilisatiune rafinata si artificioasa, dara sclavu. Din nici-una din scrierile lui Rousseau nu se pōte deduce, cā elu aru fi doritu cā societatea se se intōrca in starea sa primitiva. Din contra, elu pornesce cu unu poporu dela starea de barbaria, 'lu urmaresce din stadiu in stadiu in desvoltarea lui, si 'i arata in fine mijlocele cum pōte se ajunga la culmea civilisatiunei, fara cā se fia nevoitu a 'si rescumpera fericirea si bunurile civilisatiunei cu pretiulu libertatiei sale individuale.

Cu cātu unu poporu are mai multe legi, cu atatu este mai pucinu liberu si mai reu gubernatu: si din contra, cu cātu are mai pucine legi, cu atatu este mai liberu si mai bine gubernatu. Prōba pentru acēsta poporulu englesu, a le carui legi in parte mare anticuate si necodificate, nu sunt cu multu mai multe cā ale Romaniei, de si Angli'a este unu statu cu multu mai vechiu cā alu Romaniei. Poporulu englesu inse se gubernu elu insusi prin gubernulu reprezentativu; elu are „Magna Charta” a constitutiunei sale inviolabile, care 'i garantēdia tōte drepturile si libertatile sale odata pentru totu dēuna, in modu irrevocabile. Ce folosu pōte avē unu poporu, ale carui codici de legi sunt de cinci ori mai voluminoase decātu codicele legiloru dupa care se gubernā marele si gloriosulu poporu alu Romaniloru, acesti juristi nascuti, din legile sale, deca legea sa fundamentale, contractulu seu social este calcatu in picioru si violatu in totu momentulu din partea arbitrarului seu a unei fractiuni a poporului, care tinde a usurpa puterea, a desfiinta libertatile si a reduce poporulu la starea umilita de odiniōra. Romanii republicei aveau

cu multu mai pucine legi cā noi, aparatulu loru de gubernare era cu multu mai simplu si mai eftinu cā acela de pe tempurile nōstre, si cu tōte acestea, este necotestabile, cā comparandu-ne cu ei, rezultatulu va esi in defavōrea nōstra.

Celebrulu romanistu F. de Savigny<sup>3)</sup> contesta secolulu nostru talentulu legislativu. Intru adeveru! facia cu deseale schimbări ale gubernelor si ale legiloru la popōrale continentale, trebue se dāmu dreptate renumitulu autoru. Caus'a inse nu este lips'a talentului, ci cā lupt'a intre despotismu si constitutionalismu inca nu s'a terminatu. Legile fundamentali nu s'au consolidatu inca pāna la acelu gradu, cā popōrale se nu mai aiba cause legitime de a se teme, cā despotismulu se va incerca se li le rapēca pe cali piezisie si prin intrigi machiavelistice, si asia se le despoie de drepturile lor, pentru-cā se recadia ērași in sclavi'a de odiniōra. Nesinceritatea gubernelor constitutionale este caus'a deselor oscilatiuni politice si a nenumaterelor legi ce se confectionedia in dilele nōstre.

Prin legi votate de parlamentu corupte si servili gubernel arbitrarie tindu a restringe din di in di libertatea poporaloru garantata prin pactulu fundamentale, a face illusorie si a paralisa efectele salutare ale constitutionalismului, pentru-cā apoi intr'o di principele ērași se pōta dice: Statulu sunt eu! ēra tu poporu ticalosu esti sclavulu meu, precum ai fostu si alu strabuniloru mei. Asia pretinde ordinea, legalitatea si dreptulu divinu!

Sunt adunari de ōmeni in unele state ale Europei, care se pretindu a fi parlamente. Ce ironia amara si durerōsa! Majoritatile aceloru camere nu sunt decātu creaturi servili ale gubernelor, carora au de a multiam, cā prin candidaturile lor ministeriali i-au redicatu la inaltulu rang de reprezentanti ai poporaloru. Acei automati obscuri nu considera mandatulu de deputatu, decātu cā unu instrumentu, cā o trēpta pe care se se urce pe scar'a demnitatoru si a magistratureloru mai inalte ale statului, sustienute si platite cu sudōrea poporului, pe care 'lu vendu si 'lu tradēdia cā Juda Iscariotu pe Christu pentru 30 de arginti.

Sapientii doctrinari si tartufii politici ne voru dice pōte, cu unu zimbetu ironicu pe budie, cā traducerea nōstra a „Contractului social” este inoportuna, fara nici o importantia, pentru-ca diplomati'a si sciinti'a moderna au trecut de multu la ordinea dilei preste speculatiunile si aiurările unui visatoru cā Rousseau. Se nu 'i credeti, pentru cā ei spunu neadeverulu!

Scimu si noi, ca multi diplomati au trecut de multu la ordinea dilei, inse nu preste principiile si adeverurile eterne, pe care le contine „Contractulu social”, ci au trecut la ordinea dilei preste morala, legalitate si umanitate. Astadi diplomati'a sustiene cā: „forti'a primēdia dreptulu”, cā ēra sciinti'a 'si plēca capulu si se inchina succesului, precum o au facutu renumitulu scriitoru si democratu Joh. Bluntschli, care pentru-ca se placa cancelariulu de „feru si de sange” alu Pruso-Geimaniei, 'si au revocatu in publicu si in faci'a lumei intregi, aceea ce au scrisu despre sufragiulu poporaloru cucerite.

Este necontestabile, cā sciinti'a politica si de statu au facutu progrese gigantice dela Rousseau incōce. Dara eata ce dice marele Lessing: „Nu adeverulu in a carui posesiune se afla seu se crede a fi unu omu, face valōrea lui, ci ostenēl'a, ce 'si o au datu ca se afle adeverulu. Pentru-ca nu prin posesiunea, ci prin scrutarea adeverului 'i crescu fortiele, in care consiste perfectiunea sa neincetatu progresanda. Posesiunea face pe cineva stupidu, indiferentu si orgoliosu.”

„Omulu, dice Schiller, „cresce cu scopurile sale mai inalte.” Asia si unu poporu cresce cu catu aspiratiunile sale tindu la scopuri mai subline. Incatu pentru noi, apoi nu cunōscemu unu scopu mai demnu si mai sublimu pentru unu poporu, decātu a se lupta pentru libertatea sa si pentru garantarea ei.

Apoi precumu au observatu prea bine d-lu deputatu Blaremburg in escelent'a si memorabil'a sa filipica, contra candidaturiloru ministeriale in Romani'a: „Vinu situatiuni de aceea si acesta este semnu celu mai tristu alu tempuriloru, unde cineva este condamnatu se demonstre pāna si evidenti'a, pāna si aksiomele.”

<sup>3)</sup> In scrierea sa: „Von Beruf unserer Zeit für Gesetzgebung und Rechtswissenschaft.” Heidelberg 1814.

<sup>4)</sup> Gewalt geht vor Recht, cunoscut'a sententia a lui Bismark.

Cetiti deci, voi toti acei Romani, cari doriti se traiti si se muriti liberi, cetiti, si recetiti „Contractulu Social” alu lui Rousseau, pentru-ca se sosēca si pentru voi tempulu, in care se puteti dice si voi cu autorulu lui: „Me simtiu fericite, cā de cateori meditediu asupra gubernelor, aflu in cercetarile mele totu mai multe motive de a iubi pe gubernulu patriei mele.”

Patri'a lui Rousseau a fostu liber'a Elvetia, ēra elu a fostu celu mai mare cetatiēnu alu lumei intregi.

Ieronimu. G. Baritiu.

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

22 Iuniu n.

|                                                              |    |          |
|--------------------------------------------------------------|----|----------|
| Obligatiuni rurale din 1864 cu 10%                           | l. | 98.50 b. |
| Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%                         | „  | — „      |
| Obligatiune de imprumutu dominiale din 1871 cu 8%            | „  | 94.50 „  |
| Creditu fonciariu (hipot.) rurale cu 7%                      | „  | 88. — „  |
| Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%)               | „  | 76. — „  |
| Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%       | „  | 89. — „  |
| Fondulu de pensii (per 300 l. a.) cu 10%                     | „  | 155. — „ |
| Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%                  | „  | 27.40 „  |
| Actiunile caliloru fer., prioritati din 1863 cu 6%           | „  | 72.60 „  |
| Daci'a, Compania de ascur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8% | „  | 180. — „ |
| Romani'a. Compania de ascur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8% | „  | 50. — „  |

Marele losu

de 450,000 marce imperiali

pōte se 'lu castige ori-cine vrea se intinda Fortunei man'a!

Sub acēsta devisa recomand eu

loteri'a provinciala din ducatulul Brannschweig garantata de statu.

Acea e compusa din 86,000 de losuri, care cuprindu 44,500 castiguri in bani, dintre cari castigulu principale ev. 450,000, spec. 300,000, 150,000, 80,000, 60,000, 40,000, 30,000 etc., se voru trage preste cateva luni. Sum'a totala a castiguriloru face:

8,806,000 marce in aur.

Prim'a tragere se incepe la 13. Iuliu a. c. spre care scopu eu recomand losuri originali de

| $\frac{1}{1}$  | $\frac{1}{2}$  | $\frac{1}{4}$  | $\frac{1}{8}$  |
|----------------|----------------|----------------|----------------|
| v. a. fl. 9.35 | v. a. fl. 4.70 | v. a. fl. 2.35 | v. a. fl. 1.20 |

pe langa tramitarea sumei in aur, in bilete de banca seu in marce. Participantii la acēsta loteria primescu dupa fia-care tragere de numeri planulu officiosu, listele de castigu si banii castigati, cu tōta promptitudinea.

Deci amatorii de a participā se se adreseze cu tōta increderea catra

Carol Bosse jun.,

coll. primariu de loteria in Braunschweig.

Cārti romanesci mai nōue.

Amoru si dincolo de mormentu, novela de Panson dn Terail. Traducere de N. F. Negrutiu 30 cr.

Collecta de Recepte din economia, industria, comerciul si chemia de G. F. Miculescu 50 cr.

Elemente de Pedagogia de Melidon 1 fl.

Fisica experimentală pentru V. si VI. clasa din scol'a poporala de E. Andreescu 30 cr.

Manualu asupra procedurii in cauzele mai menunte (Art. de lege XXII. 1877) de Jos. Popu 80 cr.

Motii si curcanii de A. J. Odobescu 1 fl.

Procedura cartii funduarie, traducere elucrata pentru partide si agenti de Gr. Miculescu 80 cr.

Vocabulariu completu pentru opurile lui Caiu J. Cesare de Dr. V. Glodariu 1 fl. 80 cr.

Resbelulu orientale de Dr. A. P. Alessi si prof. M. Popu. In 10 brosiurele a 40 cr. v. a., care se vundu si singuratece. Acei p. t. abonenti cari tramite costulu operei intregi (4 fl. v. a.), voru primi cu brosiur'a ultima unu tablou mare

„Ocuparea Plevnei“

gratis, care tablou in libraria nu se va vinde sub 5 fl. v. a.

In curenda ve putemu servi si cu dram'a:

„La Plevna“ de Georgiu Sionu.

W. Krafft in Sibiuu.

The'a

antiarthritica si antirheumatica alui

WILHELM

curatitōre de sange spre a se folosi in ori-care anotempu cā singurulu midilocu curatitoriu de sange cu rezultate sigure.

|                                                                                 |                                                        |                                                                                            |
|---------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------|
| Cu concessiunea cancel. c. r. de curte datu prin decisiune Viena, 7. dec. 1858. | Probata definitiv. Efecte exell. Resultatulu eminentu. | Prin p. in. patenta a M. Sale c. r. assecurata contra falsificarii. Viena, 28 martie 1871. |
|---------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------|

The'a acēsta curatia organismulu intregu, strabate partile integrulei corpu si folosindu-o cā beutura departēza dintr'insulu tōte materiile stricaciōse, cate se voru fi adunatu, cum nu face nici o medicina; si effectulu siguru este durabilu.

Vindecare perfecta a arthritei, reumatismului, bōl'a englezēscā, si a altoru bōle invecchite incurabili, ale raneloru, cari puroiēza ne 'ncetatu, ale bōleloru genitili si bubeloru, ale sgrabutiiloru pe trup si in faci'a, ale peteloru, bubeloru si-philitice.

The'a acēsta au produsu rezultate forte favorabili mai alesu in infaturi de ficatu si de splina, cum si in greutāti hemoroidali, in doreri

de nervi, de muschi de incheiaturi, de udu, polutiuni, impotentie, scurgeri la femei etc.

Suferintie cum sunt bōlele scrofulōse, infiatu'a ghiunduriloru se vindeca iute si perfectu, la aceia, cari beau The'a necurmatu, fiindu ca ea este unu midilocu domulu dissolvatoriu si promotoriu de urina.

Resultate admirabili sigure.

Dlu Franciscu Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Viena.

Wocheiner Feistritz (in Carniolia), 1 oct. 1872.

On. Dle! Mai am ērași trebuinta de vreo trei pachete din the'a dale curatitōre de sange, pentru ca dupa-ce am cumpēratu de la dta de 2 ori si am folositu acestu midilocu excellentu „the'a antiarthritica si antirheumatica a lui Wilhelm curatitōre de sange” m'am convinsu de ajunsu de minunatulu ei effectu. Te rogu se'mi tramiti the'a curatitōre de sange cu receperea plātii prin posta. Cu totu respectulu

Ioanu Jerala, capelanu.

Dlu Fr. Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Viena.

Tuschkau langa Pilsen, 1 oct. 1872.

De asi fi cunoscutu mai nainte potera vindecatōre „a theei dale antiarthritice, antirheumatice, curatitōre de sange” asi fi scapatu de multu de o bōla vechia si asi fi si mai bogatu cu o suma considerabila cheltuita fora scopu pentru restaurarea

sanetātii mele. Pan' acum am trasu acestu midilocu nepretutit de la Praga din depoulu dale, astadi me adresez d'a dreptulu catra dta si Te rogu a'mi tramite cu intōrcerea postei 12 pachete pe langa receptiunea plātii. Cu totu respectulu

Josef Dilz.

Dlu Fr. Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Viena.

Gutenstein, 1 oct. 1872.

Se 'mi mai tramiti catu mai curendu 2 pachete „thea antiarthritica, antirheumatica, curatitōre de sange a lui Wilhelm” precum mi-ai mai tramisu prin posta. Eu vediu, ca fora the'a dale nu mai pociu existe. Cu tōta stim'a

Florian Haselsteiner, Nr. 43 in Klosterthal.

Preste pucinu va urmā continuarea epistoleloru de recunosctia, fiindu preste potintia a le publicā dintr'odata pe tōte.

Se ve feriti de falsificari si insielatiuni.

On. publicu la cumpere se binevoiēca a reflecta exactu la marc'a si firm'a mea tiparite pe din afora pe pachetu, pentru cā se nu fia insielatu prin falsificari.

Adeverata thea antiarthritica, antirheumatica curatitōre a lui Wilhelm, se pōte trage numai din prim'a fabricatiune internationala antiarthritica, antirheumatica curatitōre de sange in Neunkirchen langa Viena, seu din depozitele mele publicate prin diarie.

Unu pachetu, impartitu in 8 dose, preparatu conformu instructiunei date de medicu dimpreuna cu informatiunea despre folosire in diverse limbi consta 1 fl., pentru timbru si pachetare separat 10 cr.

Pentru comoditatea o. p. adeverat'a thea antiarthritica, antirheumatica, curatitōre de sange a lui Wilhelm se mai afla in:

Sabiu la Frid. Thallmayer, comerciante.

Abrud: F. Tones & Comp.

Bistritia: Fridricu Kelp, Tergovits & Zintz,

Dietrich & Fleischer.

Blasiu: Carol Schieszl, apotecariu.

Orastia: Carol Reckert, apotecariu.

Alba-Julia: Iuliu Frōlich, apotecariu.

Clusiu: Ad. Valentini, apotecariu.

Brasiovu: Ferd. Jekelius, apotecariu.

Lechintia: Friedr. Scheint, apotecariu.

Feldiōra (langa Brasiovu): Friedr. Folberth, apotecariu.

Ili'a, C. Hoffinger, apotecariu.

Osiroheim: Max Bucher.

Sabesiu, I. C. Reinhard, apotecariu.

Baia mare: I. Horacek, apotecariu.

Aiudu: August Binder, apotecariu.

Miercuria: Chr. Fr. Schimmert, apotecariu.

Romanu (Moldova): Josef Dannffy, apotecariu.

Sediōiōra: Iosef B. Deutsch, comerciante.

Reghinulu s.: S. & I. Leonhardt.

Huniadōra: Fried. Acker, apotecariu.

Rosi'a: Ludw. Moldovan, apotecariu.

Ocn'a (l. Sabiuu): Joh. v. Cronberg, apotecariu.

(23) 9